

DISSEKTATIONEN

20
DISSERTATIO INAUGVRALIS CHEMICO-MEDICA,

DE

TINCTVRIS
ALCALINIS

QVAM

EX AVCTORITATE GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE

PRAESIDE

VIRO ILLVSTRI ATQVE EXCELLENTISSIMO

DOMINO

D. ANDREA ELIA BÜCHNERO,

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI

AVGVSTISSIMO PRVSSORVM REGI A CONSILII SANCTORIBVS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDIN.
IMPERIALIS ACADEMIAE NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE,
ET COMITE PALATINO CAESAREO,

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMSIQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME OBTINENDIS,

AD D. XV. SEPT. A. O. R. **1766** CCXLVI.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

ERNESTVS FRIDERICVS ZITTMANN,

DRESDENSIS - SAXO.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

TYPIS CHRISTOPHORI PETRI FRANCKII, ACAD. TYPOGR.

20

DISSENTATIO IN AERIALIUM CHEMICO-MEDICAM

ALCALINIS
TINCTURIS

IN AUSTRIAE IMPERII UNIVERSITATE MEDICAE

PUBLICA

PRIMUM MENSURAE AERIS EXCIPITISSIMO

DOMINO

D. ANDREA FLA BUCHNERO

SACRI ROMANI IMPERII NOBILIS

AVUSTRIAE IMPERII REGIAE ACADEMIAE SCIENTIARUM
MEDICINAE ET CHIRURGIAE NITIDISSIMAE PROFESSORIS PUBLICI ORDINIS
IMPERII ACADEMIAE NATURAE CURIOSORUM PRaesidis
ET COMITIS PRAESIDI CAROLUS

PRO GRADU DOCTORIS

EXAMINISSE IN MEDICINA HONORARIUS ET PRIVILEGIUS
DOCTORALIBUS LEGITIME OBTINENS

AD A. XV. SEPT. A. O. E. R. CL. DCC. LXXV.

AVCTOR

AVCTOR

FRIDERICVS ZITMANN

DESPICITIS-SAXONIA

AVCTOR

FRIDERICVS ZITMANN

DISSERTATIO INAUGVRALIS
CHEMICO-MEDICA,
DE
TINCTVRIS ALCALINIS.

PROOEMIUM.

*D*istinctam corporis humani cognitionem admodum necessariam esse, neminem fore existimo; quid id eat inficias. Duplici autem ratione considerari debet corpus humanum, vel tanquam corpus structum & textum, vel tanquam mixtum. Ad prius obtinendum Anatomia opus erit; ad posterius vero rite intelligendum requiritur, ut Medicus Chemicam, nobilissimam illam scientiam, calleat, quæ circa corporum naturalium mixtiones versatur. Sed & alius usus est, quem medicinae Chemicæ foeneratur. Medici nempe officium est, perspectum habere modum conservandi sanitatem presentem, & amissam restituendi. Quod ut impetrari possit,

fit, commoda ad hunc finem remedia erunt necessaria. Medicina itaque medicamentis carere non potest, utpote instrumentis, quibus egemus ad sanitatem tuendam aequae, ac morbos e corporeegro propellendos. Inerit igitur aliquid medicamentis, unde intelligi possit, cur usurpata hunc magis, quam alium, in corpore praestent effectum, & cur quaedam sanitati magis patrocinentur, quam alia; haec illi, alia alii morbo extirpando plus sint accommodata remedia. Haec iam ex corporibus, quae in amplissimo mineralium, vegetabilium ac animalium regno prostant, depromuntur. Ad quorum mixtiones recte introspiciendas, quum ope Chemiae perveniatur: tum hoc modo perspici poterit ratio, aliis tamen simul in auxilium vocatis principis, cur hoc vel illud medicamentum hanc, neglectam, exserat efficaciam. Poterant porro opitulante Chemia quaedam miscibilia, in corpore quodam naturali obvia, separari, atque cum aliis miscibilibus, quae in alio corpore reperiuntur, conjungi, ut novum inde mixtum prodeat, novam medicinam constituens, artificis intentioni satisficientem. Atqui ita artem quandam inveniendi medicamenta Chemia in se continebit, quae quamvis directe ad medicinam non spectet, magis ad physicam referenda, ea tamen nullus Medicorum carere poterit. Ob quam causam in magna semper exultatione erat Chemia apud Medicos, in eorundem scholis, a multis abhinc seculis ad nostram usque aetatem, tractata. Quum igitur eximia huius scientiae sit utilitas in medicina, operae pretium iudicavi, huius rei specimen quoddam publicum dare. Probavit se mihi iam sollicito de themate inaurgurali, Dissertatione publica ex statutis academicis pertractando, argumentum de TINCTURIS ALCALINIS, quod non adeo pertriturum plane confectum esse mihi videbatur. Cuius argumenti tractationem tribus

tribus momenti commodissime absolvi posse arbitratus sum, & quidem ita, ut primo loco agatur de materia ad Tincturas alcalinas necessaria; deinde, modus easdem parandi, nec non earundem diversitas indicentur; & tandem effectus explicentur, qui ab hisce Tincturis in corpus humanum proficiuntur.

Qua de re conceptas meas meditationes L. B. optimam in partem interpretari velit.

CAPVT I.

De materia ad Tincturas alcalinas necessaria.

§. I.

ALCALIFIXVM est sal, qui linguae causticum sapor. *Quid alkali fixum sit.* rem imprimit, cum acido quocunque effervescit, in aere humido facillime deliquescit & in igne conflagrans persistit.

§. II.

Kali planta est, hoc nomine populis orientalibus, *Ejus origo.* & qui ad ora marium ac fluminum habitant, notissima, quae si igne comburitur, cineres relinquit collapsos, qui salem sat acrem respiciunt. Quando autem hi cineres fervidae aquae injiciuntur, coquuntur, tum acre & salsum quoddam exhibent lixivium, quo convenienter segregato dein, in fundo vasis remanet altera horum cinerum pars, plane insulsa,

insulsa, terrestris, quæ & in aqua solvi, & in igne comburi amplius recusat. Quodsi tandem hoc lixivium ad eam vsque spissitudinem igne incoquatur, vt prorsus siccum fiat, in vase massa conspicitur solida, alba & omnibus qualitatibus prædita, quas §. antecedens exponit. Iste sal descripto nunc modo ex planta Kali paratus, voce arabica *alcali* nominabatur. Nunc autem hujus vocis vsus latius patet, translata ad salem, qui ex omnibus corporibus combustibilibus, maxime ex regno vegetabili petitis, eadem vero ratione tractatis, qua planta Kali, obtinetur, vtpote qui eandem indolem exhibet, quam definitio antecedens cuiunque sali alcalino fixo vindicavit.

§. III.

*Vsitatior
sals alcali
hui Species.*

Quodsi chemici sale quodam alcalino fixo ad operationes perficiendas opus habent, tum ipsis frequentissimo vsui esse soleat, sal tartari, cineres clavellari, nitrum alcalifatum. Quæ quo parentur modo, de eo consulantur auctores chemici. *Conf. cel. EORHARTII Elem. Chem. Tom. I. Part. II. de alcali fixo. NEVMANNI Prælect. Chem. Part. II. Cap. III. KVNCKELII ars vitraria.*

§. IV.

*Qualitates
sals alcali
fixi.*

Præter illas, quæ jam §. I. salibus alcalinis fixis tribuuntur qualitates, aliæ adhuc hoc loco adnotandæ erunt. Habent nempe sales alcalini fixi id singulare, vt coeruleum syrupi violarum colorem in viridem transmutent; salem vrinosum ex sale ammoniaco extorqueant; sulphur tam in forma sicca, quam humida penitus solvant; cum oleo & pinguedine

is

in saponem abeant, saturati autem acido, in salem neutrum degenerent. Vera hæc esse quisque experietur, qui hic necessaria experimenta cum istis salibus instituere velit.

§. V.

Quousque Physici aque ac Chemici naturam corporum exploratam habent, nemo hæcenus fuit, qui purum salem alcalinum fixum in corpore naturali adesse demonstrasset. Magis itaque spectandi erunt hi sales tanquam producta artis. De quorum genesi hic nil dicam, cum hæc res ad scopum meum non pertineat. Conferri tamen eius intuitu merentur BOERHAAVIUS & NEVMANNVS L. c.

§. VI.

Spiritus vini salii alcalino fixo adfusus caloreque digestus, quando saporem aerem & colorem rubicundum obtinuerit, tum liquidum hoc *Tinctura alcalina* nomine venire solet.

§. VII.

An vero alcali per se qua tale, an omnis spiritus vini hanc Tincturam efficiant, nec ne? idem infra patebit, ubi conditiones utriusque necessaria enarranda erunt.

§. VIII.

Quando spiritus vini crebris destillationibus, usque lenissimo ignis gradu institutis, rectificatur, ejusdem subtilissima particula collecta in vase excipienti veram spirituum rectificatissimum constituent, relicto in vase destillatorio liquido.

§ DISSERTATIO INAUGVR. CHEMICO-MEDICA

liquido quodam lactei coloris, parumque ingrati odoris, unde tandem oleum separari potest, quod iisdem qualitatibus, quibus olea ætherea gaudent, præditum esse observatur. Hoc oleum dici poterit *oleum spiritus vini heterogeneum*.

§. IX.

Quid per
phlogiston
intelligatur.

Insunt corporibus naturalibus particule, quæ ope ignis, accedente libero ære, in altum vehuntur, atque cum acidis mineralibus unitæ, corpus quoddam inflammabile, *sulphur commune* dictum, constituunt. Adgregatum harum particularum chemicis *principium phlogiston* adpellatur.

§. X.

Phlogiston
cum quibus
paribus
iunctum sit.

Phlogiston in corporibus iunctum est vel cum partibus specificè gravioribus, vt in metallis; vel specificè levioribus, vt in substantiis vegetabilium ac animalium.

§. XI.

Qualitates
alcali ab ad-
dito phlogi-
sto.

Sal alcalinus fixus, ope ignis in fluorem redactus, addito eidem phlogisto acutissime vnitur, ita, vt in aqua solutus cum eadem simul per filtrum transeat. Idem porro sal ab admisto eidem phlogisto valde acuitur, maioremque causticitatem acquiret, si adiiciendum phlogiston corporibus inhæreat, quorum partes specificè graviores, minorem autem, si talibus connectatur, quorum partes specificè leviores fuerint.

§. XII.

§. XII.

Quum alcali ab adiecto eidem phlogisto magis causticum fiat, quam ante erat (§. anteced.), *alcali a phlogisto eidem addito mutatum esse, exinde consequitur.* *Quid inde sequatur?*

§. XIII.

Phlogiston, depromptum ex corporibus, quorum partes specificè graviore sunt, salī alcalino admistum, eidem majorem causticitatem conciliat, quam illud, quod ex corporibus in eundem salē transit, quorum partes specificè leviores sunt (§. XI). Quare necessum est, ut *alcali cum metallis tractatum, v. g. ferro, magis causticum reddatur, quam illud, quod a phlogisto subiecti cuiusdam vegetabilis, e. g. carbonum, acuitur.* *Quid porro?*

§. XIV.

Ex physicis constat, corpora arctius inter se coherere, quorum partes se in pluribus punctis contingunt; laxius autem inter se iungi, quorum partes in paucioribus punctis ad se redeunt. Sed alcalini sales per phlogiston mutati inter se uniantur (§. XI.). Quo arctior itaque hæc cohesio phlogisti cum salē alcalino fiat, curandum erit, ut se in pluribus punctis contingant. Contingent se autem miscibilia in pluribus punctis, si probe comminuta fuerint. Quare ad arctiorem phlogisti unionem cum salē alcalino impetrandam necesse erit, ut *alcali æque, ac corpus, cui phlogiston inest, eidem salī alcalico adiiciendum, in minutissimas particulas redacta, inter se misceantur.* Quum porro phlogisti hæc indoles sit, ut ope ignis, accedente libero aëre, in

B

altum

altum avolet (§. IX.), ad alcali autem per phlogiston mutatum arctior vtriusque vnio inter se requiratur, in igne impetranda (§. XI); cavendum hinc erit, *ne aer liber ad crucibulum, cui tractanda massa inditur, nimium admittatur, & magna pars phlogisti inde in auras avolet.* Quod hoc modo prospicitur, si crucibulum sub operatione tectum fervatur.

§. XV.

*Quando
Tinctura
alcali oria-
ur.*

Sumatur sal alcalinus purissimus, adeoque ab omni parte heterogenea liber, adfundatur eidem spiritus vini, oleo suo heterogeneo vel adhuc scatens, vel ab eodem separatus, hinc vere rectificatissimus, isque porro vel solus, vel cum aliis oleis aethereis imprægnatus. Digere hocce mixtum usque eo, quoad velis, nec nullam obtinebis Tincturam. E contrario accipiatur alcali per phlogiston mutatum, adfundatur eidem spiritus vini, ab oleo suo heterogeneo nondum liberatus, vel, si fuerit vere rectificatissimus, eidem admisceatur oleum quoddam æthereum, collocetur tandem mixtum ad digestionem, & mox enasci videbis rubicundum colorem in spiritu vini, qui linguæ admotus, eidem acrem sensum imprimet. Quodsi vero solus spiritus vini vere rectificatissimus, h. e. a sui aliorumque oleorum æthereorum connubio solutus, eidem alcali per phlogiston mutato adfundatur, atque de reliquo vt antea procedatur, tum omnis labor iterum irritus erit, & nulla Tinctura impetrabitur.

§. XVI.

*Conditio
spiritus vi-
ni ad Tin-*

Quum spiritus vini, qualicumque sali alcalino superfusus, ab eodem non tingatur, nisi vel suo heterogeneo, vel alio

alio oleo aethereo imprægnatus (§. antec.): hinc necessum erit, ut spiritus vini vel suo heterogeneo, vel alio oleo aethereo permixtus scateat, si eodem uti velis loco menstrui, ad Tincturam ex sale alcalino extrahendam.

Tincturas alcalinas necessarias.

§. XVII.

Sed cum etiam non omne alcali tingat spiritum vini, qualiscunque hic etiam fuerit, nisi mutatum per phlogiston (§. XV.); hinc patet, quod sal alcalinus per phlogiston mutatus esse debeat, si eundem, tanquam congruam massam, ad Tincturam inde parandam, adhibere velis.

Conditio ex parte alcali ad Tincturam necessarias.

§. XVIII.

Atque ita ex §§. XVI. XVII. manifestum est, Tincturarum alcalinarum materialia sequentia esse:

Omnia materialia Tincturarum alcalinarum.

I. Spiritus vini vel suo heterogeneo oleo gaudeat, vel hoc deficiente, alio aethereo imprægnatus sit.

II. Alcali vero per phlogiston mutatum sit.

§. XIX.

Pro diversitate corporum phlogisto præditorum, quæ alcali mutando adduntur, ut inde massa idonea generetur, ad Tincturas inde parandas, Tincturæ inde enatæ peculiariora quoque nomina nanciscuntur. Tinctura nempe, quæ ex alcali per phlogiston reguli antimonii martialis mutato oritur, Tinctura Antimonii regulina audit. Quæ verò ex cupro & stanno anglicano, sali alcalino additis, nascitur, Tincturæ metallorum nomine insignitur. Quæ ex alcali per

Tincturarum alcalinarum specier.

regulum antimonii simplicem mutato prodit, dicitur *Tinctura antimonii tartarisata*. Si tandem *Tinctura* ex alcali, per adiectum sulphur minerale mutato, vel ex tartaro impuro magis calcinando eliciuntur, harum prior *Tinctura sulphuris*, posterior autem *Tinctura Tartari* adpellatur.

§. XX. *Cur plura hoc capite non tractentur.* Plura hoc capite a me dici possent, si animus mihi foret in amplissimum campum evagandi, nec adquiescendi in principiis proximis. Existimo me hoc loco sufficientia adduxisse pro explicandis sequentibus. Si tamen quaedam hic deficere viderentur, ea forte huius indolis erunt, quæ in quovis tirone chemico ac medico supponi posse arbitratu sum. Quare iam nihil amplius superest, quam ut ad sequens caput dissertationis meæ transeam.

CAPVT II.

De modo parandi Tincturas alcalinas, earundemque diversitate

§. XXI. *Modus parandi Tincturas alcalinas tribus momentis, quæ sequuntur, absolvitur:*

- I. *Sal alcalinus fixus per additum eidem phlogiston mutetur,*
- II. *Eidem adfundatur spiritus vini, oleo suo heterogeneo adhuc præditus, vel eodem iam præparatus alio quodam oleo æthereo prius imbuatur.*
- III. *Mix-*

III. *Mixtum hoc tandem calore ad digestionem necessario foveatur, in vase vitro*

Quibus rite peractis Tincturam alcalinam veri nominis impetrabis. Demonstratio huius recte resoluti problematis ex antecedentibus ita colligitur: Tinctura nempe alcalina est liquidum aereidinem respiciens, rubicundi coloris, quo imbuitur spiritus vini, ad salem alcalinum fixum adfusus (§. VI.). Sed alcali fixum hasce qualitates spiritui vini, qualiscunque ille etiam fuerit, non largitur, nisi prius per phlogiston mutatum sit (§. XVII.). Quare iam salem alcalinum fixum per phlogiston mutari oportet. Q. E. membr. I.

Quum vero nec alcali per phlogiston mutatum quemcunque spiritum vini rubicundo colore tingat, neque eidem simul aereidinem quandam, adeoque eas qualitates concedat, quæ ad Tincturam alcalinam necessario requiruntur (§. VI.), nisi idem oleo suo heterogeneo adhuc gaudeat, vel si eodem iam careat, alio quodam oleo athereo praeditus fuerit (§. XV.); hinc necesse erit, ut spiritus vini, enarratis modo qualitatibus instructus, ad salem alcalinum per phlogiston mutatum adfundatur. Q. E. membr. II.

Quum tandem spiritus vini, adsignata in membro II. conditionis, alcali per phlogiston mutato adfusus, aereidinem quandam & rubicundum colorem adipiscatur; hinc vero plane simile est, ex alcali, descriptæ membro I. indolis, partes quasdam in spiritum vini transire. Hic transitus particularum ex sale alcalino fixo in spiritum vini magis facilitabitur, si mixti huius resolutio adiuvetur. Obtinetur id omnium optime calore digestionis. Quare mixtum hocce calore digestionis foveatur. Q. E. membr. III.

WIXX

B 3

§. XVII.

§. XXII.

Scholion §.
anteced.
conueniens.

Iuvabit præterea celeriozem Tincturæ genefin maſſa infundendæ eiusque adhuc calentis facta antecedens comminutio. Hac enim ratione ſpiritus vini & maſſa huius particulæ ſe in pluribus punctis contingere poterunt, vt adeoque miſcibilia eo citius inter ſe vniantur. Quanam vero ea ſint in Tincturis alcalinis, ſequens docebit §.

§. XXIII.

Tincturæ
alcalinæ
quid in ſe
contineant.

Tincturæ alcalinæ verum alcali & oleum in ſe continent.
Tincturæ enim alcalinæ, linguæ admotæ, cauſticum ſenſum eidem imprimunt, permixtæ cum aceto efferveſcunt, aduſæ ſyrupo violarum eiſdem colore coeruleum in viridem tranſmutant, nec non additæ ſali ammoniaco, ſalem vrinoſum ex eodem extricant: quorum omnium fidem quiſque ſibi facere poterit, attentus ad ſenſus ſuos, inſtitutis in hanc rem experimentis. Singulæ autem nunc modo recentitæ qualitates alcali vero competunt (§. I. & IV.). Ex identitate igitur qualitatum alcali veri, in Tincturis alcalinis obviarum, tuto colligere licebit, in iisdem quoque alcali verum contineri. Q. E. P.

Quum etiam ad Tincturam alcalinam ſpiritus vini vel ſuo heterogeneo, vel alio oleo æthereo præditus, neceſſario requiratur (§. XVIII. membr. I.). Hinc exinde ſimul etiam liquido adparebit, quod Tincturæ alcalinæ oleum quoddam in ſe contineant. Q. E. A.

§. XXIV.

§. XXIV.

Tincturæ alcalinæ alcali & oleum in se continent (§. anteced.). Sed ex alcali & oleo nascitur sapo (§. IV.): unde de Tincturas alcalinas æstimari oportet, ut saponem liquidos.

Erunt saponem liquidos.

§. XXV.

Tincturæ alcalinæ, ad quarum confectiorem alcali per phlogiston corporis specificè gravioris mutatum eligitur, erunt magis causticæ illis Tincturis alcalinis, quæ ex alcali per phlogiston corporis specificè levioris mutato parantur. Etenim Tincturæ alcalinæ verum alcali in se continent (§. XXIII.). Idem vero cum ante mutandum sit per phlogiston, quam idoneum evadat, ad Tincturam inde conficiendam (§. XVIII. membr. II.); simulque ab addito eidem phlogisto corporum specificè graviorum magis acuat, quam corporum specificè leviorum (§. XIII.): tum necesse erit, ut etiam eiusmodi Tinctura alcalina, quæ nata est ex alcali, per phlogiston corporis cuiusdam specificè gravioris mutato, causticitate eam superet, quæ originem suam deduxit ex alcali non ita caustico, adeoque tantum mutato per phlogiston corporis specificè levioris. Patet ergo veritas propositionis, Q. E. D.

Diversus causticitatis gradus in Tincturis alcalinis.

§. XXVI.

Tinctura antimonii regulina oritur ex alcali per phlogiston reguli antimonii martialis mutato; & Tinctura metallorum nascitur ex alcali, quod per phlogiston cupri & stanni mutatur. Vtræque igitur species harum Tincturarum prodeunt ex alcali per phlogiston corporum specificè gravio-

Species Tincturarum alcalinarum valde causticarum.

graviorum mutato, enata, aliasque causticitate sua antecel-
lunt (§. antec.). *Tinctura* itaque, *antimonii regulina*, nec non
metallorum, admodum erunt causticae.

§. XXVII.

Tinctura-
rum alcali-
narum spe-
cies levius
causticae.

Tinctura antimonii tartarisata provenit ab alcali per
phlogiston mutato, quod partim sulphuri antimonii, partim
eiusdem metallicæ substantiæ inest. *Tinctura* autem sul-
phuris dependet ab alcali immutato per phlogiston ipsius
sulphuris. Tandem alcali ad *Tincturam tartari* mutatur
per phlogiston ipsius salis tartari, sed impuri, vi ignis ex-
trictatum. Hæc omnia ex §. XIX. elucescunt. Qui vero
hæc corpora, ex quibus phlogiston ad alcali immutandum
prodeat, pro enarratis *Tincturarum alcalinarum* speciebus
parandis, respectu aliorum corporum, considerat, ille hic
sine dubio concedet, phlogiston ex corporibus specificè levio-
ribus in alcali esse profectum. Sed ex alcali, quod per
phlogiston, ex corporibus specificè levioribus elicatum,
mutatur, *Tinctura* non ita caustica generatur (§. XXV).
Ex quo itaque conspicuum erit, cur Tincturae, antimonii tar-
tarisata, sulphuris nec non salis tartari, causticitate inferio-
res sint Tincturis in §. antecedente commemoratis.

§. XXVIII.

Hæc confir-
mantur ex-
perientia:

Vtrorumque paragraphorum præcedentium veritatem
confirmat experientia. Vocentur modo sub examen lin-
guæ omnes *Tincturarum alcalinarum* species in dictis §. §.
citata, atque tum observare licebit, quantopere superent
causticitate *Tincturae* §. XXVI. notatae eas, quarum men-
tionem facit §. proximè antecedens.

§. XXIX.

§ XXIX.

Si ad Tincturam sulphuris consociendam sumatur spiritus vini multo phlegmate abundans, tum Tinctura inde enata partes sulphuris in se comprehendet. Sal enim alcalinus sulphur ita solvit, ut totum mixtum in aqua solvi, & per filtrum transire possit (§. XI). Ad Tincturam autem sulphuris parandam massa est necessaria ex alcali & sulphure confata (§. XIX.), adeoque talis, quæ solvi poterit in aqua. Sed phlegma spiritus vini nihil aliud est, quam aqua, hinc massa, unde Tinctura sulphuris paratur, in phlegmate quoque spiritus vini solubilis erit. Si itaque spiritus vini, ad Tincturam sulphuris parandam adhibitus, phlegmate abundaverit, tunc Tincturam hanc partes sulphuris ingrediantur, necesse erit. Q. E. D.

§. XXX.

Atque hoc ipsum a posteriori probari potest, dum nimirum ex eiusmodi Tinctura sulphuris, instituta precipitatione, sulphur crudum obtinetur. Idem probatur a posteriori.

§. XXXI.

Si Tinctura antimonii regulina cum spiritu vini phlegmatico paratur, tum in ejusmodi Tincturam multæ portiones metallicæ antimoniales transibunt. Ad Tincturam enim antimonii regulinam parandam opus est antimonio martiali, per cuius phlogiston adiectum alcali mutatur (§. XVIII.), & totus regulus in scorias redigitur. Enata inde massa huius iam est indolis, quod experientia docet, ut aqua immissa facile ab eodem solvatur. Phlegma autem spiritus vini

C

ni

ni aqua est, in illius mixtione adhuc obiva: quin itaque hac massa a spiritu phlegmatico solvatur, dubitari nequit. Multa ergo portiones metallicæ antimoniales in Tincturam antimonii regulinam transibunt, paratam cum spiritu vini phlegmatico. Q. E. D.

§. XXXII.

Idem probatur experientia.

Neque hic nobis denegat calculum suum experientia. Recens enim Tinctura antimonii regulina turbida adparet, quæ tandem interiecto quodam temporis spatio limpida sponte evadit, demisso ad fundum vitri sedimento, unde ope flammæ in carbonem irruentis, regulus antimonii rursus produci potest. Ut de eo nihil dicam, quod huncce Tincturam, adhuc recentem usurpatam, vomitum creare observent practici; unde omnino colligenda foret præsentia partium metallicarum antimonialium, vtpote quas vi emetica instructas esse, satis abunde constat.

§. XXXIII.

Quid pura & impura Tincturae alcalinae.

Tincturae alcalinae *purae* dicuntur, quas nullæ aliæ partes, præter alcalinas & oleosâs, ingrediuntur: *impurae* autem erunt, si in iisdem adhuc partes aliæ, præter alcalinas & oleosâs, adfuerint.

§. XXXIV.

Tincturae cum alcalinarum impurarum species.

Tinctura antimonii regulina æque ac sulphuris, spiritu vini phlegmatico parata, præter alcalinas & oleosâs, alias adhuc partes in se continent (§§. XXIX. & XXXI.). Quare Tinctura antimonii regulina, nec non sulphuris, dicto modo parata, erunt Tincturae alcalinae impurae (§. anteced.).

§. XXXV.

§. XXXV.

Tincturae alcalinae purae eadem principia constitutiva habent. Sunt enim Tincturae alcalinae purae, quae praeter alcalinas & oleosas, nullas amplius partes in se continent (§. XXXIII.). Tincturas igitur alcalinas puras eadem principia constitutiva habere, dubitari nequit. Q. E. D.

Convenientia principiorum in Tincturis alcalinis puris.

§. XXXVI.

Tincturae alcalinae impurae diversis gaudent principiis. *Differentia principiorum constitutivorum.* Tincturae alcalinae impurae dicuntur, quae praeter alcalinas & oleosas, alias quoque partes in se comprehendunt (§. XXXIII.). Possunt autem haec partes esse diversa, ut in Tinctura sulphuris sulphur, in Tinctura antimonii regulina, metallica antimonii portiones. Vnde Tincturas alcalinas diversis gaudente principiis, manifestum erit. Q. E. D.

§. XXXVII.

Quum Tincturae alcalinae purae quoad principia constitutiva inter se conveniant (§. XXXV.): Hinc tales Tincturae purae non nisi gradu causticitatis inter se different; impurae autem & ratione causticitatis & diversorum principiorum constitutivorum, inter se distinctae erunt.

Ad quid intervisque Tincturis attendendum.

§. XXXVIII.

Partes chemici hucusque sustinui, quibus nunc relictis, iam medici personam tuturus, ad caput ultimum susceptae tractationis progredior. Exponendus ibi erit usus, quem Tincturae alcalinae in corpore humano praestant. Nec

Transitus ad caput sequens.

dubito, quin hæcenus dicta me quoque in capite sequenti adiutura sint.

CAPVT III.

De effectibus Tincturarum alcalinarum in corpore humano.

§. XXXIX.

Fundamen-
tum huius
capitis.

Tincturæ alcalinæ quum partes alcalicas æque, ac oleosas, in se contineant (§. XXXIII.), atque ex hisce partibus solis Tincturæ alcalinæ constent (§. XXXV.); præterque has impuræ alias adhuc partes in se comprehendant: Hinc quicquid a Tincturis alcalinis vel puris, vel impuris, in corpore humano efficitur, illud vel ab alcalinis, vel oleosis, vel aliis partibus, si nempe Tincturæ alcalinæ impuræ fuerint, derivandum erit.

§. XL.

Vehiculum
pro Tinctu-
ris alkali-
nis.

Quum omnis effectus Tincturarum alcalinarum in corpore humano, a partibus easdem constituentibus deducendus sit: cavendum erit, ne earundem mixtura a vehiculo, quo in corpus deferuntur, invertatur. Quod ne fiat, aqua pura eligatur, tanquam optimum ad Tincturas alcalinas vehiculum.

§. XLI.

Tinctura-
rum alkali-
narum vis
aut acida.

Salium alcalinorum ea est indoles, vt non solum cum acidis effervescent (§. I.), sed & eadem dulcificent. Ob alcali igitur in Tincturis alcalinis contentum (§. XXIII.), hæc
intra

Intra corpus humanum delata, eundem quoque praestabunt effectum. Erit igitur *usus Tincturarum alcalinarum in morbis, ubi acidum in primis abundat: ut in malo hypochondriaco, soda, &c.*

§. XLII.

Tincturae alcalinae vrentem sensum imprimunt; hinc ^{Earundem} *vi stimulante gaudent.* Propter vim vero stimulantem, qua ^{vis resolvens.} Tincturae alcalinae sunt praeditae, *actio simul partium nerveo-muscularium intenditur.* Qua intensa humores viscosi attenuantur. Proderunt itaque Tincturae alcalinae in omnibus morbis, ubi attenuatione humorum opus est. Hinc salutari cum fructu haec Tincturae usurpantur in cachexia, in obstructionibus viscerum, in malo hypochondriaco, nec non aliis morbis, quae natales suos ex lymphae & serii corruptione ducunt.

§. XLIII.

Efficaciam humores attenuandi Tincturis alcalinis competere, ex §. antecedenti constare potest. Resolutis ^{Excretionibus promoventur.} vero humoribus, excretionibus inde pendentes eo facilius consequuntur. Tincturae igitur alcalinae erunt remedia, ad excretionem salutariter promovendas congrua. Quidus adeoque adtribuenda erit vis diaphnoica, diuretica atque emmenagogica.

§. XLIV.

Ob vim diaphnoicam aequae ac diureticam, quae Tincturis alcalinis inest, (§. anteced.) ^{Hinc illorum usus eximius.} gravissimi morbi vel iam praesentes in corpore ex eodem tolluntur, vel eidem imminent.

zes, *precauentur*, vt congestiones, tot tantisque malis stipata, febres & id genus alia. Quum etiam ab obstructione mensium sexus sequioris plurimi morbi, teste experientia, ortum suum trahant: tum propter vim emmenagogam, qua gaudent *Tincturæ alcalinæ*, *eximii erunt vsus in morbis mulierum.*

§. XLV.

Vis digestiva.

A Tincturis alcalinis actionem partium nerveo-muscularium intendi, docet §. XLII. Hinc quoque vt ab earundem vsu actio ventriculi simul augeatur, necesse erit. Actione ventriculi adaucta, contenta in eodem cruditates resolvuntur. Vnde *Tincturis alcalinis vis digestiva adscribenda erit.*

§. XLVI.

Vis absterfiva.

Vi digerendi pollent Tincturæ alcalinæ (§. anteced.) Cum vero ea spectari simul debeant vt saponis liquidi (§. XXIV.): hinc iisdem vis abstergendi primas vias convenit.

§. XLVII.

Vis septica.

Salibus alcalinis vis septica competit. Hi iam cum in Tincturis alcalinis detineantur (§. XXIII.): *iisdem quoque vsus chirurgicus, quamvis non soleat, posset tamen concedi.*

§. XXXXVIII.

Effectus Tincturæ Sulphuris impuræ.

Tinctura sulphuris impura non alcalinis solum patibus, sed etiam sulphure crudo imbuta est (§. XXIX). Convenit
verò

vero sulphur ad exanthemata serosa expellenda: quare *Tinctura impura eo præstantior erit efficacia, ad scabiem in peripheriam corporis propellendam, quam eidem, tanquam Tinctura alcalina, vis simul resolvens competat (§. XXXXII).*

§. XLIX.

Partes antimonii regulinas vomitum concitare, docet *Quid efficiat Tinctura antimonii regulina impura sciat (§. XXXI): hæc ergo Tinctura ad emesin provocandam adhiberi poterit, atque ita in morbis conducet, ubi emesis absolute necessaria indicatur.*

§. L.

Ad quantitatem jam quod attinet, in qua *Tinctura alcalina pro una dosi adsumenda sint, ea partim ex Tincturarum, partim etiam subiectorum diversificatione constitui debet.* Si enim *Tinctura alcalina urentissima fuerint, quales sunt Tinctura antimonii regulina & metallorum, tum refractor sufficiet dosis, ad guttas decem vel viginti constituta.* Sin autem *Tinctura alcalina non ita valde fuerint caustica, quales sunt Tinctura tartari, sulphuris, nec non antimonii tartarifata: tum duplo maior dosis priori determinanda erit.* Ex parte subiecti considerari debet, quale illud fuerit, aut quid in eodem mutari intendatur. Adultis supra definita quantitas ordinarie sufficiet; infantibus vero ad quartam vel quintam partem adhuc dum imminuenda.

§. LI.

Possunt etiam *Tinctura alcalina cum aliis miscibilibus copulari, ut inde medicamen nascatur validius, ad finem copulari, ut inde medicamen nascatur validius, ad finem*

Earundem vires alterari possunt.

ab artifice præfixum, intra brevius forte tempus obtinendum.

§. LII.

*Cuius rei
Specimen.*

Sic enim Tinctura quædam alcalina, liquori terræ foliata tartari adfusa, citius juvare observatur atrophicos, quam si iisdem sola propinetur.

§. LIII.

Alma.

Vis porro quædam tonica tincturis alcalinis conciliatur, ex addito iisdem spiritu cornu cervi, qua antea non gaudebant.

§. LIV.

Epilogus.

Sed digna est mixtura, quam §. antecedens exhibet, ut de industria consideretur. Novum saltem inde generari, mihi sæpius observare licuit. Effet vero contra præsens institutum, hac de re plura verba facere. Commodiori occasione hunc laborem reservavi: Nunc vero quum iam iter animo meo obversetur, curandum mihi esse video, ut, dictis summe necessariis, quæ ad argumentum, in hoc specimine academico a me pertractatum, pertinebant, dissertatio mea suum adtingat

F I N E M.

NOBILISSIMO AC DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

P R A E S E S.

Si qua est scientia, quae medicinae non in-
gnam solum lucem, sed insigne etiam emo-
lumentum adferre potest, Chemicam certe
hoc nomine dignam esse doctissimus quisque pro-
fitebitur. Et sane eiusdem in medicina utili-
tas tanta est, ut, qui eam certis vult circum-
scribere limitibus, insigni opus habeat pruden-
tia, ne ipsam vel plus iusto extendat, vel ni-
mis angustos ei constituat terminos. Admo-
dum enim multae in humano corpore contingunt
mutationes, quae nulla alia ratione, nisi Chemicae
beneficio, intelligi atque explicari possunt. Sic
ciborum solutio, chylificatio, sanguificatio,
fluidorum corporis humani secretio & resolutio,
aliaeque id genus mutationes, non aliam admit-
tunt

tunt explicationem, nisi principiis chemicis
fundatam. Maximopere vero dolendum est,
egregiam hanc scientiam adeo crassis occultatam
esse tenebris, ut omnis idearum claritas fere ex
ea evaserit. Te igitur, CLARISSIME DOMI-
NE, laudabiliter fecisse puto, quod in pertra-
ctando hocce argumento Tuam adhibueris dili-
gentiam & industriam, atque eiusmodi usus
fueris scribendi methodo, quam leges cogitan-
di naturales exposcunt, & quæ Te non super-
ficiaria, sed solida eruditione instructum esse sa-
tis superque testatur. Neque defuit Tibi, re-
liquas, ad artem salutarem necessarias discipli-
nas, addiscendi occasio, cum per quator fere
integros annos, in hac Fridericiana, summam
in excolenda re medica adhibueris diligentiam,
optimosque eruditionis flores collegeris. Ego
ipse, dum solemniter pro impetrandis sum-
mis in medicina honoribus sustinueras examina,
egregiorum Tuorum profectuum testis fui,
utpote quos adeo luculenter commonstrasti, ut
omnium adplausum atque adprobationem conse-
quereris. Spero igitur, immo plane confido,
fore, ut vestigia celeberrimi parentis, Excellen-
tissimi ZITTMANNI, qui magnam sui gloriam
&

& famam praeclaris in medicinam, forensam
inprimis, est adeptus meritis, sequaris & rem
Tuam agas clarissimo Tuo parenti honorificam
reique publicae utilem. Quod superest, gratulor
Tibi curriculum vitae Tuae academicae felici-
ter perfectum, summosque litterarum Tuarum
profectus, atque, ut auspicato omnium rerum
Tuarum fruaris successu, scientia Tua aegro-
tantibus multum adferas auxilii, patriaeque
Tuae decus ac ornamentum evadas, voveo
atque exopto. Halae Magdeburgicae d. XIV.
Septembr. M DCC XVI.

00 A 6419

ULB Halle 3
004 103 424

f
sb.

29. Stock Handschrift

20

DISSERTATIO INAUGURALIS CHEMICO-MEDICA,
DE
**TINCTURIS
ALCALINIS**

EX AVCTORITATE GRATIOSAE FACULTATIS MEDICAE

PRAESIDE

VIRO ILLUSTRATQVE EXCELLENTISSIMO

DOMINO

D. ANDREA ELIA BÜCHNERO,

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI

AVGVSTISSIMO PRVSSORVM REGI A CONSILIIIS SANCTIORIBVS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDIN.
IMPERIALIS ACADEMIAE NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE,
ET COMITE PALATINO CAESAREO,

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMSIQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME OBTINENDIS,

AD D. XV. SEPT. A. O. R. 1805 CCXLVI.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

ERNESTVS FRIDERICVS ZITTMANN,

DRESDENSIS - SAXO.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

TYPIIS CHRISTOPHORI PETRI FRANCKII, ACAD. TYPOG.

20

